

Innhold

Forord	11
Kapittel 1	
Sentrale samspillfaktorer i kvalitetsutvikling av tilpasset opplæring og spesialundervisning	13
JORUN BULI-HOLMBERG OG SVEN NILSEN	
Introduksjon	13
Samspill mellom oppvekst og læring	14
Samspill mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning	16
Samspill mellom individ- og systemperspektivet	18
Samspill mellom kvalitet, innovasjon og kompetanseheving	21
Samspill mellom nasjonale læreplaner og individuelle forutsetninger ..	23
Ulike samspillmodeller som har betydning for kvalitetsutvikling ...	26
Samspill mellom teori, praksis og forskning	28
Referanser	31
Kapittel 2	
Oppvekst og læring for et verdig liv	34
EDVARD BEFRING	
Innledning	34
Oppvekst og samfunn	35
Kvalitetskrav til oppvekst	37
1 Verdige vilkår for barn og unge	38
2 Vilkår for kompetanseutvikling	38
3 Vilkår for individuell variasjon	39
4 Inkludering	40
5 Interesseutvikling og framtidsorientering	41
6 Aktsomhet om risikoforhold	41
Læring og læringsprosess	43

Noen skoleutfordringer	45
Avslutning	47
Referanser	49

Kapittel 3

Kvalitetsutvikling i skolen sett i lys av organisasjonsteoretiske perspektiver	51
---	-----------

PER DALIN OG JORUN BULI-HOLMBERG

Innledning	51
Ulike perspektiver på organisasjonsteori og skoleutvikling	52
Kjennetegn ved skolen som organisasjon	54
Bolman og Deals perspektiver på kvalitetsutvikling i skolen.	56
Senges teori og kvalitetsutvikling i skolen.	58
Mintzbergs teori og kvalitetsutvikling i skolen	60
Forskjeller mellom organisasjoner	64
Skolen som organisasjon – framtidsperspektiver	65
Avslutning	71
Referanser	72

Kapittel 4

Læreplanarbeid og kvalitetsutvikling i tilpasset opplæring og spesialundervisning	74
--	-----------

SVEN NILSEN

Utdanningspolitisk aktualitet.	74
Kvalitet – deskriptive og normative dimensjoner	75
Kvalitet – den innovative dimensjonen	76
Tilpasset opplæring: utbyttekvalitet, prosesskvalitet, rammekvalitet. . .	78
Kvalitet i forhold til hva – læreplan og felles rammer for kvalitetsutvikling	80
Læreplan og elev – felles og individuelle kvalitetskriterier.	82
Kvalitet for hvem – ulike perspektiver på kvalitet.	84
IOP som ledd i den spesialpedagogiske tiltakskjeden – et støttesystem for elevenes læring	86
IOP-arbeid som ledd i spesialpedagogisk innovasjonsarbeid	88
Kvalitetsutvikling av tilpasset opplæring gjennom skoleutvikling.	90
Referanser	91

Kapittel 5

Elevsamtalens betydning for tilpasset opplæring.	94
REIDUN TANGEN	
Innledning.	94
Elevsamtalen og «den jevnlige dialogen» – juridisk, teoretisk og empirisk bakgrunn.	95
Planlagte elevsamtaler og institusjonalisering av jevnlig dialog mellom lærer og elev	95
Teoretiske perspektiver og empirisk forskning	97
Metoder og materiale.	100
Lærernes utbytte av elevsamtalen/dialogen.	101
Fagsamtalen og den jevnlige dialogen – to sider av samme sak?	101
Læreren får bedre innsikt i elevens situasjon.	102
Blir bedre kjent med eleven, bedre kommunikasjon	103
Å kunne gi tilbakemelding og veiledning til eleven	104
Oppfølging, tilrettelegging, hjelp til eleven	104
Å få tilbakemelding om egen undervisning	105
Hva er viktige forutsetninger for at elevsamtalen skal fungere godt?	106
Drøfting og konklusjon	107
Referanser	110

Kapittel 6

Kompetanseheving gjennom praksisrelatert etter- og videreutdanning som ledd i tilpasset opplæring	113
JORUN BULI-HOLMBERG	
Innledning.	113
Spesialpedagogisk kompetansebehov i en skole for alle.	115
Kompetanseutvikling gjennom nettverkssamarbeid	117
Utdanning som et ledd i spesialpedagogisk kompetanseutvikling.	118
Erfaringer fra videreutdanning i spesialpedagogikk	120
Kompetansebehov i spesialpedagogikk i videregående opplæring. . . .	121
Fleksibilitet i organisering og metoder tilpasset praksisfeltets behov.	122
Utdanningen i spesialpedagogikk og relevans for praksis	122
Erfaringer fra videreutdanning i tilpasset opplæring.	123
Kompetansebehov i tilpasset opplæring	123
Innhold, organisering og metoder tilpasset praksisfeltets behov	124
Utdanningen i tilpasset opplæring og relevans for praksisfeltet	127
Erfaringer fra etterutdanning i tilpasset opplæring og innovasjon.	128
Kompetansebehov i innovasjon og tilpasset opplæring.	128

Innhold, organisering og metoder i gjennomføring av utviklingsarbeid	129
Etterutdanningens relevans for praksisfeltet	129
Hvordan etter- og videreutdanning kan møte praksisfeltets behov	130
Avslutning	131
Referanser	132

Kapittel 7

Forskende partnerskap med skoleledere og lærere for utvikling av tilpasset opplæring	135
---	------------

HALVØR BJØRNSRUD

Forskende partnerskap for kvalitetssikring av tilpasset opplæring	135
Forskende partnerskap skaper bytteforhold mellom utvikling og forskning	137
Noen sentrale kjennetegn ved det forskende partnerskapet	138
Felles faglige rammer for læring og utvikling	139
Utarbeiding av plan for gjennomføring av skoleutvikling	141
Den lange, korte veien i skoleutvikling	142
Skolenes tekster om skoleutvikling	144
Prinsipielle erfaringer	148
Avslutning	150
Referanser	151

Kapittel 8

Profesjonskunnskap – kombinasjonen av taus og talende kunnskap	153
---	------------

AV JARLE SJØVOLL

Introduksjon	153
Veiledning i arbeidsplassforankret læring	156
Kontekstuell læring	158
Læring ved observasjon med tilpasset veiledning	158
Veiledning og profesjonskompetanse	159
Å avdekke taus kunnskap	160
Reflekterende veiledning	160
Sosial forankring	162
Sammenfatning	164
Referanser	165

Kapittel 9**Kvalitetsutvikling i spesialpedagogikken 167**

KJELL SKOGEN

Innledning	167
Spesialpedagogikk	168
Kvalitet	169
Praksis	170
Teori	171
Forskning	172
Refleksjoner og scenarier	173
Scenario 1	174
Scenario 2	174
Scenario 3	174
Referanser	176

Kapittel 10**Framtidige utfordringer for kvalitetsutvikling av tilpasset opplæring****og spesialundervisning 178**

JORUN BULI-HOLMBERG, SVEN NILSEN OG KJELL SKOGEN

Fra spesialundervisning til ekstra tilrettelegging – en klar forbedring? .	178
Behovet for kompetanse – gjelder det ikke spesialundervisning?	183
PPTs rolle – mer systemutvikling, mindre individarbeid?	188
Sløyfe kategorisering og diagnostisering – hvordan møte den enkeltes behov?	191
Læringsboken – idealer og muligheter?	193
Blanke Ark – hva kan skolen lære?	194
Referanser	198

Forfatterromtale 200